

După cum arată Țvetkova, acest recensământ al orașului este precedat de un text numit „vechea lege a regiunii Vidin”. Asemenea legi aveau numeroase orașe și ținuturi din Imperiul otoman, ele reprezentând o adaptare a sistemului juridic și fiscal general la particularitățile specifice diferitelor regiuni sau localități. Legea regiunii Vidin precizează că aci locuiau două categorii de populație, fiecare avînd propriul său regim fiscal și anume: pe de o parte era „raiaua cea veche”, care plătea impozitul djizie, iar pe de alta erau „vlahii”, care plăteau darea numită „filuri”. Legea menționează că printr-o poruncă a sultanului, menită să sporească veniturile statului, vlahilor li se schimbasesc regimul fiscal de mai înainte, fiind supuși și ei la împovăraătorul impozit djizie. După cum arată autoarea, aceasta s-a petrecut, probabil, în timpul lui Soliman I. Urmarea a fost sărăcirea populației românești, care pînă la urmă, din această cauză, a început să părăsească regiunea Vidin. Se încălcase vechile drepturi ale românilor care locuiau în regiunea cuprinsă între riurile Morava și Timok, la care se adaugă acum cei din jurul Vidinului. Aceștia se ocupau cu creșterea vitelor, aveau cnezii lor, precum și alte privilegii ce le dădeau dreptul la o oarecare autonomie. Într-adevăr statul otoman le recunoscuse o situație specială, respectînd unele norme juridice ale vechiului „jus valahicum”. Despre acești români dintre Morava și Timok și despre drepturile lor în primele secole ale stăpînirii otomane, arată autoarea, au scris istoricul sîrb Br. Giurgev, istoricul turc I. Galib, iar în 1957 Nicoară Beldiceanu (articolele acestora sînt citate în aparatul critic al studiului Bistrei Țvetkova). Faptul că românii din regiunea Vidinului sînt deosebiți de ceea ce se numește în textul otoman „raiaua cea veche”, arată că ei sînt veniți aici mai tîrziu. Cînd anume au venit, aceasta e mai greu de precizat, dar, după cum afirmă autoarea, istoricul turc H. Inalcik a arătat în lucrarea sa *Fatih devri uzerinde tetkikler ve vesikalar*, publicată la Ankara în 1954, că acești români se aflau deja în regiunea Vidinului în secolul al XV-lea, fapt atestat și în alte documente otomane publicate de Br. Giurgev.

Pentru a opri plecarea românilor și, după cum arată „legea”, la cererea acestora, sultanul Soliman cel Mare a dat poruncă să se revină la vechiul sistem fiscal, ceea ce s-a realizat în august 1542 prin această „lege veche a regiunii Vidinului”. Potrivit ei, românii urmau să nu mai plătească împovăraătorul impozit djizie, ci să revină la impozitul „resm-i- filuri”, adică la un florin de fiecare casă. Faptul că, alături de acea limitată autonomie, impozitul ce se plătea acum era atît de mic, se explică prin îndatoririle militare ale românilor, care asigurau paza regiunii vidinene, dînd un ostaș la fiecare cinci case.

Fără îndoială, articolul atît de bine documentat al Bistrei Țvetkova, cunoscută prin numeroase și excelente studii publicate în revistele bulgare și străine, este convingător. Într-adevăr se impun unele corectări tezei care și-a făcut loc în istoriografia bulgară și despre care s-a vorbit la începutul acestei recenzii (vezi tratatul de istorie publicat de Academia Bulgară, Vol. I., ed. II, Sofia 1961, p. 270). Pînă acum teza contrarie s-a dovedit, măcar în ceea ce privește cele două foste capitale ale vechilor țarate bulgare—Tîrnova și Vidin. În al doilea rînd, importantă este confirmarea adusă de Codicele otoman descoperit de Bistra Țvetkova, care în acea lege a regiunii Vidin menționează la mijlocul secolului al XVI-lea, existența populației românești atestată aici